

УДК 130.2:316.7

КУЛЬТУРА ЯК БАГАТОЗНАЧНЕ ПОНЯТТЯ ТА ПОЛІФУНКЦІОНАЛЬНЕ ЯВИЩЕ

Чорна К. І.

Науковий керівник – канд. соц. наук, доц. Омельченко В. В.
Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. філософії,
м. Харків, Україна
тел. +38(095) 044-13-97.

This work is devoted to the consideration of culture as a multidimensional concept and a multifunctional phenomenon. Here, we will examine and reveal the concept of culture from different perspectives. We will try to understand the role of culture depending on the approach used to understand it.

Замислюючись на буденному рівні над тим, що є культура та у чому полягає її призначення, досить швидко помічаєш «багатоликість» цього явища, оскільки на думку спадає довгий перелік його виявів – «культура особистості», «народна культура», «культура спілкування», «професійна культура», «культурна спадщина», «національна культура», «культура поведінки», «культурна епоха», «політична культура», «культура почуттів», «корпоративна культура» тощо. Отже, навіть повсякденний погляд на культуру свідчить про складність цього явища та багатство форм його виявів.

Переходячи на теоретичний рівень, розумієш, що культура як об'єкт дослідження потрапляє в «орбіту» культурології, історії, соціології, психології, етнографії, соціальної та культурної антропології і, беззаперечно, філософії. При цьому і філософія, і кожна з названих наук зацікавлені в якомога точному, всеосяжному визначенні поняття, яким позначається явище, що досліджується ними, оскільки тільки сформулювавши, що таке культура, можна усвідомити, яким є її призначенням, яку саме функцію чи, можливо, функції вона виконує.

Тому **метою** даного дослідження є огляд різних підходів до визначення поняття «культура» та виявлення в залежності від «кута зору» на це явище тих функцій, які воно виконує.

Занурення в історію філософії дозволяє стверджувати, що пошук сутність культури, пов'язуючи її з історією чи суспільством, природою чи людиною, притаманні творчості І. Канта, Г. Гегеля, А. Шопенгауера, Ф. Ніцше, О. Шпенглера, А. Тойнбі, Х. Плеснера, А. Гелена. Е. Кассіра.

Підтвердженням думки щодо відсутності однозначності у розумінні поняття культури є висловлювання антрополога К. Клакхона, який зазначив: «Культура – багатозначне поняття. Дехто вважає, що культура – це все те, що не є природою, дехто говорить про те, що культурним є лише той, хто знає і розуміє «високу» літературу та мистецтво; можна також

<...> розуміти під культурою цілісний спосіб життя різних людських колективів ...» [1].

Ще в середині ХХ століття у роботі «Культура: критичний огляд понять та дефініцій» [2] А. Кребер та К. Клакхон піддають аналізу понад сто п'ятдесят визначень культури, доходючи висновку, що їх можна поділити на декілька категорій, зокрема: 1) історичні (спираються на ідею про те, що головним механізмом, який здійснює «трансмисію» культурної спадщини, форм діяльності, нагромаджених попередніми поколіннями, є традиції); 2) описові (акцентують увагу на культурі як цілому, що складається з елементів, та наводять ці складники, як то, наприклад, знання, вірування, звичаї, норми, вміння, що є результатом взаємодії людини та суспільства; простежується схильність ототожнювати культуру і цивілізацію); 3) генетичні (міркують щодо походження культури, її здатності сприяти адаптації людини до середовища, а також щодо ролі мови, інших знакових, символічних систем); 4) психологічні (надають перевагу психологічним чинникам формування культури та психологічним механізмам її засвоєння); 5) структурні (зосереджені на елементах, з яких складається культура, та зв'язках, які утворюються між ними); 6) нормативні (культура як концентрація норм і цінностей, які спрямовують поведінку людей). Спробуємо поміркувати, яка роль (функція) реалізовується культурою в залежності від того, який підхід застосовується для її розуміння.

Так, спираючись на нормативне розуміння культури, можна припустити, що найважливіші функції цього явища – регулятивна та контролююча, оскільки вони пов'язані із впливом на поведінку як окремих людей, так і соціальних спільнот через різноманітні норми, які впроваджуються культурою. Історичні дефініції підкреслюють важливість функції трансляції спадщини та досвіду через традиції. Заглиблення у сутність психологічних трактовок культури дозволяє дійти висновку, що культурі віддають роль виховання та соціалізації особистості, перетворення людини з суто біологічної істоти та істоту соціальну. Генетичні визначення підкреслюють адаптивну та комунікативну функцію культури.

Підбиваючи підсумки, слід зауважити, що, по-перше, поняття культури, як будь-яке поняття, яким позначається складне явище, не має однозначного трактування. По-друге, культура є поліфункціональним явищем.

Список використаних джерел

1. Clyde Kluckhohn, Andrea Smith Mirror for Man. (2017). The Relation of Anthropology to Modern Life. New York.
2. A. L. Kroeber, C. Kluckhohn (1952). Culture: A Critical Review of Concepts and Definition, Cambridge, Massachusetts: Peabody Museum Press.